

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף צ"ו

לעיל הובאה מחלוקת רב יהודה ורב חסדא, שלדעת רב יהודה יין רע הנמכר בחנות מברכין עליו בורא פרי הגפן, אך דעת רב חסדא שמברכים עליו שהכל נהיה בדברו.

ושאל אב"י את רב יוסף האם הוא סובר כדעת רב יהודה או כדעת רב חסדא.

והשיב לו רב יוסף שהוא מדייק מברייטא כאחד הצדדים של הספק (ולקמן יתבאר כאיזה צד הכריע רב יוסף)

שהתבאר בברייטא שהבודק את החבית שהיא אינה חומץ אלא יין כדי להפריש אותה כתרומה על טבל שיש לו בביתו, ולאחר זמן נמצאת חומץ. כל מה שהפריש עליה בשלושה הימים וודאי, ומכאן ואילך ספק.

ונחלקו רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי בביאור הברייטא.

דעת רבי יוחנן שכוונת הברייטא שבג' ימים הראשונים החבית היא ודאי יין, ולכן התרומה חלה, ומכאן ואילך ספק האם היא יין או חומץ כי אין יודעים מתי היא החמיצה.

וטעמו של רבי יוחנן הוא כיון שלדעתו יין מחמיץ מלמעלה למטה, וממילא כיון שהוא טעם מלמעלה וראה זהו יין ולא חומץ, אפילו אם מיד לאחר שטעם היין התחיל להחמיץ, היין לא מחמיץ מיד אלא לוקח לו ג' ימים להיות חומץ, ואף שכבר יש לו ריח של חומץ טעמו עדיין של יין עד אחרי ג' ימים. וכל מה שיש לו טעם של יין עדיין דינו כיון. ולכן בג' הימים הראשונים הוא וודאי יין.

ודעת רבי יהושע בן לוי שכוונת הברייטא לומר שכל ג' ימים האחרונים ודאי שהחבית חומץ ומה שהפריש עליה לא חל כי היא חומץ ולא יין. והימים שקודם לכן הם ספק.

וטעמו של רבי יהושע בן לוי הוא שלדעתו יין מחמיץ מלמעלה למעלה, ומה שהוא בדק את החבית מלמעלה אין זה ראיה שהיין לא החמיץ מייד לאחר מכן, כי יתכן שהוא כבר התחיל להחמיץ מלמעלה ומיד אחרי הבדיקה החמיץ גם היין העליון.

אמנם אפילו אם הייתה המציאות כדברי רבי יוחנן שיין מחמיץ מלמעלה דעתו של רבי יהושע בן לוי שיין שיש לו ריח של חומץ דינו כחומץ, וממילא בכל מקרה יש כאן ספק האם היין החמיץ מיד לאחר שבדק אותו.

אמנם החכמים בדרום שנו בשם רבי יהושע בן לוי שבג' הימים הראשונים החבית ודאי יין כדעת רבי יוחנן, ובג' הימים האחרונים ודאי חומץ והאמצעיים ספק.

ושואלת הגמרא שאם הראשונים וודאי יין, משמע שדעתו של רבי יהושע בן לוי שיין שריחו חומץ וטעמו עדיין יין דינו כיון. ואם כך מדוע האחרונים וודאי חומץ, הרי יתכן שהיין סיים להחמיץ מיד שפתחו בפעם השנייה, ועד אז הוא לא היה בטעם חומץ, אלא רק ריח חומץ ולכן דינו כיון.

ועונה הגמרא שמדובר באופן שכשפתח את החבית מצא שיש בה חומץ חזק שוודאי שהוא החמיץ לפני ג' ימים כבר.

ולמעשה נחלקו רב מרי ורב זביד מדוע הביא רב יוסף לאב"י את הברייטא, לדעת אחד מהם פשט רב יוסף כדעת רבי יוחנן שיין גרוע שריחו חומץ וטעמו יין דינו כיון ומברכים עליו בפה"ג, ולדעת החולק פשט רב יוסף כדעת רבי יהושע בן לוי לפי ההסבר הראשון בדעתו שיין שריחו חומץ וטעמו יין דינו כחומץ ומברכים עליו שהכל.

דנה הגמרא באדם שמכר חבית יין לחברו והחמיצה. דעת רב שאם החמיצה בג' ימים הראשונים לאחר המכירה, היא ברשות מוכר וחייב להשיב לקונה את מעותיו, כיון שרואים שכבר בשעת המכירה החבית התחילה להחמיץ, אך אם החמיצה מכאן ואילך היא ברשות לוקח.

ודעת שמואל שהחומץ מחמיץ לבעליו וכן אין המוכר חייב באחריות על היין.

עמוד ב'

ובמעשה שבא לידו פסק רב יוסף כדעת רב בשיכר שהחמיץ, וכדעת שמואל ביין שהחמיץ. ופוסקת הגמרא שהלכה כשמואל.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שבין שכר תמרים ובין שכר שעורים ובין בשמרי יין מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו. אך דעת אחרים ששמרים שיש בהם טעם יין מברך עליהן בורא פרי הגפן.

ופסקו רבה ורב יוסף שאין הלכה כאחרים.

וביאר רבא במה נחלקו אחרים על חכמים בברייתא.

שאם אדם הכניס לחבית שהיו בה שמרים ג' כוסות מים, ויצאו מהחבית ד' כוסות של משקה, וודאי שדינו כיון, כיון שרבא לשיטתו שיין המעורב בו שלושה חלקים מים על חלק אחד של יין הוא יין הראוי לשתיה, ואם יש בו פחות משיעור זה של מים הוא אינו ראוי לשתיה אלא חזק מיד.

ואם אדם הכניס לחבית שלושה כוסות של יין ויצאו ממנה שלושה כוסות, וודאי שאין זה יין אלא מים.

ומה שנחלקו חכמים ואחרים זה באופן שאדם הכניס לחבית שלושה כוסות מים ויצאו ממנה שלושה וחצי כוסות מים, שלדעת חכמים יש כאן חצי של יין מעורב בשישה חצאים של מים, ושיעור כזה אין דינו כיון אלא כמים, אך לדעת אחרים מתוך השלושה כוסות מים שנכנסו יצאו רק שנים וחצי, ועוד כוס אחת של יין, וחצי כוס נבלעה בשמרים. ולמעשה כיון שיש כאן שיעור של כוס יין על שנים וחצי כוסות מים זה שיעור של יין טוב שברכתו בפה"ג.